

Yeraltısuyu sondajı: Yaşamı tekrar tekrar üretmek

Osman Sungur ECEMİŞ

Kendisini tanımaktan ve öğrencisi olmaktan onur duyduğum rahmetli hocamız İhsan KETİN "Genel Jeoloji" kitabının giriş bölümünde mesleğimizi ne güzel tarif eder. "Jeoloji mühendisinin laboratuvarı tabiattır. Yüksek dağların zirveleri, derin vadilerin yamaçları, çöllerdeki kumullar ve nihayet bütün yeryüzü onun çalışma sahalarıdır. Jeoloji, bir ilim olarak arz kabuğunu incelerken, bu kabuk içerisinde gizlenmiş olarak bulunan maden, su, kömür ve petrol gibi çeşitli yer altı servetlerine de özel bir ilgi göstererek bunların teşekkülü ve dağılışı şartlarını ve iktisadi durumlarını inceler. Bundan başka yer altı sularının aranması ve çıkarılmasında, sondaj ve temel tekniğinde, baraj, tünel, şose, demiryolu inşaatında doğrudan doğruya jeolojinin ana prensiplerinden faydalanır, bu gibi işler jeolojik etütlere istinat ettirilir."

Evet sevgili genç kardeşlerim ve de mustakbel meslektaşlarım, değerli hocamın sözlerinin altını çizdiğim kısmı benim meslek hayatımın ışığı oldu ve tam 22 senedir "yeraltı sularının aranması ve çıkarılmasındaki sondaj işleminde" uğraşıyorum. Öncelikle şunu belirteyim ki, bu yazı genelde teknik bir yazı olmayacak. Sizlere genellikle sondaj özellikle de içme suyu şantiyelerinde sizleri bekleyen şartları ve oradaki yaşantıyı anlatacağım. Yani daha özet bir deyimle, olaya sosyal açıdan yaklaşmak istiyorum. İçme suyu sondajı lafını kasıtlı olarak kullandım. Bunun iki nedeni var: Öncelikle kendim en baştan beri içme suyu sondajı çalışmalarının içindeyim. İkincisi ise içme suyu sondajını belki de mesleğimizin en halkla direkt ilişkili daha başka bir deyişle en toplumsal konusu olmalıdır. İller Bankası Genel Müdürlüğü Makine ve Sondaj Dairesinde 1985 senesinde İzmir Selçuk da başlayan sondaj maceram kesintisiz süreç sonunda bu sene 22 seneye girdi. Bu satırları okuyan siz sevgili genç dostlarımın büyük bir çoğunluğu ben bu işe başladığımda henüz dünyaya gelmemişti bile.

İller Bankası Belediyelere teknik hizmet vermek için kurulmuş bir devlet dairesi olduğundan, bu 22 yılın tamamı Türkiye'nin dört bir yanındaki belediyelere içme suyu sondajı yapmakla geçti. İsterseniz önce çok kısa bir şekilde olayın teknik yönünden bahsedelim. Yer üstü suları yetersiz kaldığında, jeolojik, jeofizik ve hidrolojik etütler sonucu tespit edilen noktada derin kuyu açma olayına hidrojeolojik sondaj veya yer altı suyu sondajı adı verilir. İşte bu yeraltı suyu sondajlarından içme suyu sondajının, yukarıda da belirttiğim üzere özel bir konumu vardır. Zira içme suyu ihtiyacı genelde toplumsal bir ihtiyaçtır. Bu ihtiyacı tek tek şahıslardan ziyade, bir belde, bir toplu konut, bir askeri kışla ve bunu gibi insanların toplu halde yaşadığı ortamlar hissetmektedir. İşte böyle bir girişi yaparak gelelim olayın detaylarına ve beni 22 senedir bu olguya bağlayan özellik ve güzelliklere.

Her şeyden önce olayın adı yoruma gerek bırakmıyor: "İçme Suyu Sondajı". Yani yaşamı iki temel maddesi olan hava ve sudan bir tanesini insanların yani yaşamın hizmetine sunuyorsunuz. Tabi bu çıkan sudan, hayvanların ve bitkilerin faydalanması da işin cabası olacaktır. Benim yaşadığım örnekler hep belediyelerle ilgili olduğundan, oldukça fazla sayıda beldeyi ve kişiyi suya kavuşturmanın mutluluğunu yaşamış bir meslektaş ağabeyiniz olarak bu uğraşın acı ve tatlı yanlarına geçelim isterseniz. Dediğim gibi sonuçta dünyanın en tatlı meyvesini yani hayatı, ihtiyacı olanlara hediye ettiğiniz bir sektörden bahsediyorum. O insanların gözlerindeki merak ve endişe, size karşı olan sevgi ve saygıyla öyle birleşir ki, o duyguyu ben hayatımın hiçbir alanında yaşamadım. Daha o beldeye geldiğiniz andan itibaren ilgi ve merak konusu olmuşsunuzdur artık. Özellikle de suya çok fazla ihtiyaç duyan kadınlar bambaşka bir heyecanla sizleri ve çalışmalarınızı takip etmektedirler.

Kırşehir'deki bir belde başkanının dediği gibi "Şefim hadi erkekler neyse de, kadınları gördüm mü kaçacak delik arıyorum" espirisi olayı herhalde çok güzel anlatmaktadır.

İşimizin ikinci güzel bir yanı da bir yerde kalıcı olmamasıdır. Yani ülke kazan biz kepçe suya kimi ihtiyacı varsa biz ordayızdır. Daha net bir deyimle bütün kültürlerle direkt olarak iç içe olma şansını elde edersiniz. Güzelliklere devam edelim. Su sondajı için A' dan Z' ye jeoloji mühendisinin insiyatifinde olan bir iştir. Yerleşme, delme ve numune takibi, techiz, çakılama, inkişaf ve pompaj aşamalarında oluşan bir sondaj sürecinin tek hakimi jeoloji mühendisidir. Gelin biraz daha polyannacılık oynayalım ve küçük mutluluklarla hayatın nasıl güzelleşeceğini ispat edelim. Düşünün dışarıda lapa lapa kar yağıyor ve siz şantiye çadırında gürül gürül yanan sobanın üstünde çay demlenir ve o çayın nefis kokusu etrafa yayılırken elinizde bir kitapta nöbetçinin yatağına uzanmış ve dışarıdan gelen sondaj gürültüsünü dinliyorsunuz. Sondajda gürültü hiç bitmez. Sondaj makinesi, kaynak makinesi, kompresör, jeneratör gibi iş aletlerinden biri mutlaka faaliyettedir ve kendi senfonisini sürdürmektedir. Kuyuda istenilen sonuç elde edilmiş, yani insanlar suya kavuşturulmuştur. Görün o zaman siz şenliği: davullar, zurnalar, halaylar, kurbanlar, ziyafetler ve bol bol da en içten şekilde söylenen "Allah sizden razı olsunlar" vs.

Velhasıl siz ne yapmışsınız biliyor musunuz? Toprak ananın bağırında yatan suyu, bir annenin göğsündeki süte benzetirseniz, işte siz bu suyu bebeğine süt veren bir anne gibi toprak anadan alıp o ihtiyaç sahiplerine sunmuşsunuzdur. Yani, doğayla insanın en zorlu ve en gerekli mücadelesi olan olan yer altı suyu sondajını başarıp hayatın devam etmesini sağlamışsınızdır.

Şimdiye kadar ne güzel şeylerden bahsettik değil mi dostlar? Ama yukarda bir şey demiştim hatırlıyor musunuz "mesleğin acı ve tatlı yanları". Her madalyonun bir arka yüzü olduğu gibi sondajcılık hayatının da acı yanları öyle yabana atılacak gibi değildir. Her şeyden önce işin teknik süreci tam bir stres kaynağıdır. Zira yer altında yapılan bir hata asla mazeret kabul etmez. Bir yanlış karar veya bir anlık gaflet bütün bir sürecin sıfırlanması demektir. Yani şantiye şefi olan jeoloji mühendisinin hata yapma hakkı yoktur. Zira bu hatanın telafi olasılığı çok düşüktür. Takım kesme, takım sıkıştırma, eğri delme, boru düşürme ... ve bunu gibi üst başlıklarla toparlanacak bu problemler her sondajcının korkulu rüyasıdır. Hem teknik hem de ekonomik açıdan büyük sorumluluklar getirecek bu hatalardan kaçınmak için, mesleğini çok iyi bilmek, süreci doğru takip etmek ve çok iyi bir ekip çalışmasını organize etmek gerekmektedir. Sondaj tamamen bir ekip işidir. Sondörü ve işçi kadrosu bilinçli ve disiplinli olan bir şantiyenin ve şantiye şefinin işi de ona göre düzgün olacaktır. Olayın teknik olduğu kadar sosyal zorlukları da bulunmaktadır. Öncelikle aile hayatını oldukça zorlayan sondaj şantiyeleri bir de gittiğiniz yerdeki sosyal ve şahsi zorluklar eklenince daha da zor hale gelmektedir. İnsanların suya ihtiyacının zamanlaması olmayacağına göre, içme suyu sondajları da yılın her mevsiminde ve her şartta sürecektir. Bazen eksi derecelerde kar altında, bazen gök boşalırçasına bir yağmur altında, bazen de dayanılmaz sıcaklıklarda süren bu olayda seçme şanssı sizin değil suya ihtiyacı olan belde ve insanlarındadır.

Sondaj şantiyelerinin en önemli sorunlarında biri de barınma problemidir. Bazen lüks bir otelde kalınacağı gibi bazı yerlerde de normal şartlarda adım bile atmaya düşünemeyeceğiniz bir yerde kalınır. Özel sektörün tercihi ise genelde kuyu başında kurulan karavan ve çadırlardır. Bu barınma sorununa bağlı olarak ortaya çıkan

yeme, içme, ısınma, banyo, tuvalet ve bunu gibi günlük doğal ihtiyaçlarda şantiye şefinin becerisine bağlı olarak çözüm beklemektedir.

Sondaj şantiyelerinde düzenli mesai anlayışını yerleştirmek çok zordur. Başlayan ve devam eden herhangi bir işlem sona ermeden işe son verilemez. Özellikle yukarıda bahsettim problemler oluşmuşsa o sorunu çözmeden şantiye mahalindeki iş bırakılamaz. Gün olur sıkışan veya kesilen bir takımı kurtarmak için sabaha kadar hatta günlerce ara vermeden uğraşmak gerekir. Böyle durumlarda işçiler sırayla dinlenebilirler ama şantiye şefinin böyle bir şansı da yoktur. Zaten olayın sorumluluğunu ve psikolojisini yaşayan şantiye şefinin bir de fiziksel olarak yorgunluğunu düşünün diyeceğim ama bence hiç düşünmeyin daha iyi. En iyisi hiç bu durumlara düşmemek diyorsanız, o zaman, daha öncede söylediğim gibi mesleğinize ve ekibinize iyi hakim olmanız ve sondajın can damarı olan "tasarımı çok iyi yapmanız" gerekmektedir. Zira sondaj satranç gibidir ve rakibinizde yeraltıdır Yani görünmeyen bir rakiple karşı karşıyasınızdır. Bu nedenle hamlelerinizi önceden tasarlayıp çok dikkatli ve bilinçli hareket etmeniz gerekmektedir. Bunu tek yolu da üniversitede aldığınız bilgileri daha sonra kuyu başı gözlem ve tecrübelerinizle birleştirip, bir çeşit mektepli ve alaylı sentezi yapmanızdan geçmektedir. Başta dediğim gibi yazımız teknik anlamda bir yazı olmadığından bu teknik detaylara girmiyorum. Ama özellikle de bu işi yapmak durumunda kalacak arkadaşlarıma naçizane tavsiyem olacaktır. Oraya, yani şantiyeye sakın bilgi ve öz güven anlamında donanımsız gitmeyin. Çünkü orada sizi yıllarını bu işe vermiş alt kadro elemanları beklemektedir. Her halde bu son satırlarda neyi kastettiğimi çok iyi anladınız.

Sevgili genç dostlarım daha fazla ayrıntıya girmek istemiyorum. Dilerim bahsettiğim olumsuzluklarla gözünüzü korkutmadım. İsterseniz olaya şöyle bakıp işi yumuşatalım. Bu sondajcılık olayı dediğim kadar zor ve stresli bir olay olsaydı ben 22 sene bu işin içinde olur muydum? Aslında olay özü nedir biliyor musunuz? Her gittiğiniz mekanın ve her açtığınız kuyunun ayrı bir hikayesi vardır. Bu hikayenin, yani bu sürecin tatlı veya acı geçmesi yukarıda anlatmaya çalıştığım üzere bazen size bazen sizin çevrenizdeki etkenlere bağlıdır.

Her işte olduğu gibi bu alanda da önce yaptığın işi sevmek ve onu bilinçli bir şekilde yapmak gerekmektedir. Bilmiyorum bu yazının sonucunda müstakbel bayan meslektaşlarım ne düşüneceklerdir? Zira sektörümüzde bayan mühendis hemen hemen hiç yok gibidir. Ama neden olmasın sorusunu cevabını ise siz sevgili genç bayanlara bırakıyorum.

Su sondajcılığı, özellikle İçme Suyu Sondajcılığının ölümsüz, hatta gittikçe daha fazla ihtiyaç duyulacak bir alan olduğu ve insanlar var oldukça su ihtiyacının süreceği gerçeğinden yola çıkarak, sizler için geniş bir iş alanı sunan mesleğimizin bu dalına ilginizi çekebilirdiysem ne mutlu bana.